

Poul Madsens kunstsamling til Grønland

Af Einar Lund Jensen

Poul Madsens Samling blev officielt overdraget ved en reception i Grønlands Hjemmestyres Danmarkskontor i København med underholdning af Grønlandskoret MIK og med taler af bl.a. repræsentanter for Grønlands Hjemmestyre og Emil Rosing fra Grønlands Nationale Museum og Arkiv. På billedet fortæller Poul Madsen om, hvordan han købte den første figur, en karikatur af Hans Hedtoft. Foto: Ole Lykke.

Tidligere konsulent i Grønlands Hjemmestyre Poul Madsen har foræret sin store samling af grønlandsk kunst og kunsthåndværk til Grønland. Samlingen er skabt over en periode på mere end 50 år og er såvel kunstnerisk som kulturhistorisk af meget stor værdi.

Samlingen er meget varieret, lige fra perlebroderier, brugsgenstande, beklæd-

ningsgenstande over malerier til udskårne figurer af tand udført af nogle af Grønlands dygtigste billedskærere. Det er svært at angive samlingens præcise størrelse, men den registrant, der er ud-

Einar Lund Jensen er leder af Grønlandssekretariatet på Nationalmuseet i København.

arbejdet, før samlingen er sendt til Grønland, omfatter ca. 750 genstandsnumre, hvoraf flere numre imidlertid indeholder flere genstande.

Det har været Poul Madsens ønske, at en genstand, hvor det er kendt, hvem der er kunstneren/kunsthåndværkeren eller hvilken del af landet, genstanden stammer fra, skulle gives til museet i den pågældende kommune. På grund af det meget store antal figurer fra Kangamiut er det dog besluttet at dele denne del af samlingen mellem Maniitsup Katersugaasivia og Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu/ Grønlands Nationalmuseum & Arkiv (NKA).

Desuden har Poul Madsen ønsket en særskilt placering af nogle enkelte genstande med særlig tilknytning til en person eller en egn. Således er mange af perlearbejderne overdraget Arnat Ilinniartfiat (Kvindehøjskolen) i Sisimiut som en særskilt samling. Desuden er hele samlingen af smykker overdraget Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu/Grønlands Nationalmuseum & Arkiv (NKA).

Alle genstande, hvor kunstner/kunsthåndværker og egn ikke har kunnet bestemmes, er givet til Grønlands Nationalmuseum & Arkiv (NKA). Det er Poul Madsens tanke, at de genstande, som er givet til NKA skal overføres til et nationalt grønlandsk kunstmuseum, den dag et sådant er etableret.

Modtagerne af genstande fra Poul Madsens Samling er museerne i Aasiaat, Ilulissat, Maniitsoq, Nanortalik, Narsaq, Paamiut, Qaanaaq, Qaqortoq, Qeqertarsuaq, Sisimiut, Tasiilaq og Upernavik, samt Grønlands Nationalmuseum &

Figurer i tand opstillet i Poul Madsens hjem, før samlingen blev pakket ned og sendt til en række museer i Grønland. Foto: Emil Rosing.

Arkiv (NKA), Arnat Ilinniartfiat og Knud Rasmussens Højskole, begge i Sisimiut, og Upernavik Kommune.

Samlingens oprindelse

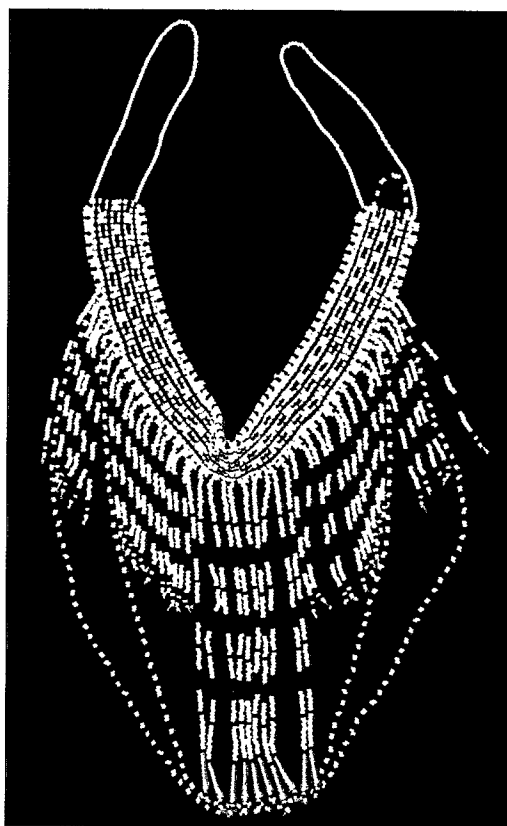
Poul Madsen købte sin første figur i 1948. Han aftjente på dette tidspunkt sin værnepligt i marinen og gjorde tjeneste som kok på fiskeriinspektionsskibet »Ternen«, der foretog inspektion i farvandene ud for Grønland. Da statsminister Hans Hedtoft samme år var i Grønland, var han bl.a. med netop »Ternen« på en tur til området nord for Nuuk, mens de forsamlede landsråd diskuterede hans oplæg om fremtidens Grønland. Man kom på denne tur også til Kangamiut, hvor nogle af Grønlands bedste og mest kendte billedskærere boede.

Poul Madsen købte nogle figurer i

Kangaamiut, bl.a. en karikatur af Hans Hedtoft, udført af Sivert Augustussen, og det blev starten til en af de største private samlinger af grønlandsk kunst og kunsthåndværk. En del af genstandene er købt hos kunstnerne, eller disse har foræret dem til Poul Madsen. Men den største del er anskaffet i Danmark så forskellige steder som fx de store kunst- og antikvitetsauktioner, dødsboer og marskandisernes rodekasser.

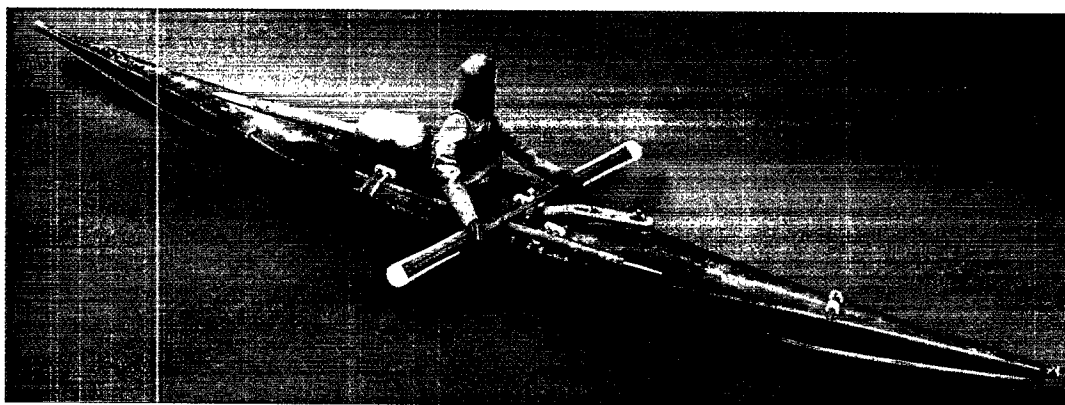
Ingen genstand har været for ringe til at komme med i samlingen. Poul Madsen samlede nemlig med hjertet og skelede derfor ikke til genstandens salgsværdi og ofte heller ikke til dens kunstneriske kvaliteter. Et ubehjælpomt udført arbejde fra en uøvet hånd har fået en lige så stor plads i samlingen som den værdifulde og udsøgte kunstgenstand, og det er Poul Madsens holdning, at værdien af de historier, som et sådant øvestykke kan fortælle os og som kommer os i møde fra den gamle grønlandske kultur, er lige så vigtig for eftertiden som det mest udsøgte kunstværk.

Med denne holdning som udgangspunkt har Poul Madsen skabt en meget

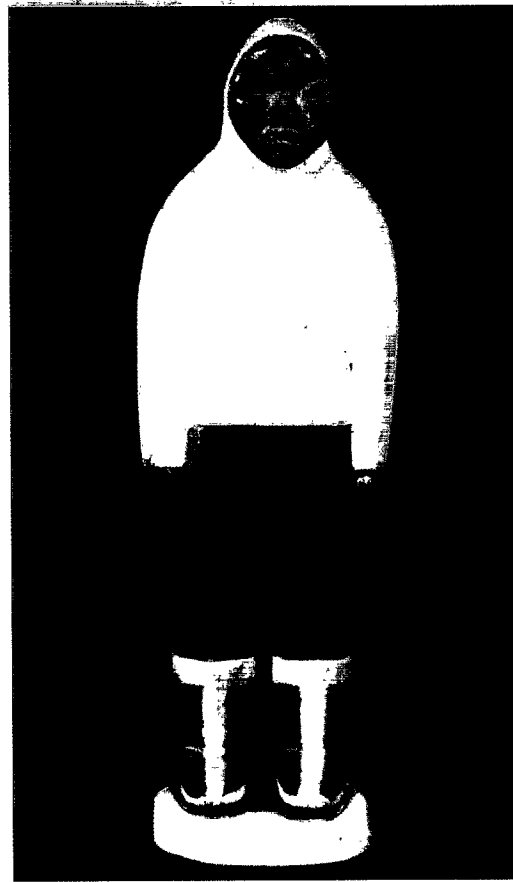

Ostgrønlandsk halssmykke, udført i perler af Bolette Brønlund, Illoqortoormiut. Foto: Majbritt Kristensen.

rigt varieret og frem for alt ærlig samling, der viser den håndværksmæssige

Kajakmodel fra Kronprinsens Ejlände. Foto: Majbritt Kristensen.

Kvinde og mand i festdragt skåret i træ af Johannes Kreutzmann, Ujuannaat fra Kangaamiut. Ujuannaat blev kendt for sine figurer, oftest udskåret i drivtømmer, beskrivende bygdens beboere i dagligdags situationer og med deres personlige karakteristika. Foto: Majbritt Kristensen.

og kunstneriske kunnen i Grønland på alle niveauer. Samlingens genstande repræsenterer til sammen en periode på ca. 100 år og kan bidrage væsentligt til at få indsigt i grønlandsk kunst og kunsthåndværk, samt udviklingen inden for disse, såvel tidsmæssigt som regionalt.

Registrering af genstande og kunstnere

Da samlingen skulle splittes op og spredes, var det for at bevare et samlet overblik et ønske at foretage en elektronisk registrering. Registreringen er sket efter

aftale og i samarbejde med Poul Madsen og Grønlands Nationalmuseum & Arkiv (NKA). Grønlandssekretariatet på Nationalmuseet i Danmark har været koordinator og administrator, og Majbritt Kristensen har foretaget registrering og fotografering samt lavet lay-out på registranten.

Registranten indeholder en beskrivelse samt et billede af næsten hver genstand, og den vil være et godt redskab i forbindelse med kommende udstillinger og fremtidig forskning inden for områ-

Kvinde med barn, skåret i fedtsten af Sara Kristoffersen fra Nuuk. Foto: Majbritt Kristensen.

det. Et eksemplar af registranten er fulgt med til de museer, der har modtaget genstande.

Registrantens oplysninger er ret detaljerede, og der kan derfor foretages detaljerede søgninger. Ønskes fx en oversigt over en bestemt kunstners arbejder, bruges kunstnerens navn som søgeord, og dennes arbejder vil blive listet op. Ønskes oplysninger om genstande, der er lavet af et bestemt materiale, bruges dette som søgeord, osv. Det er også muligt at kombinere flere forskellige oplysninger, fx kunstner, materiale og motiv, eller egn, motiv og kunstner. Det vil på denne måde være muligt at indsnævre og få et overblik over de oplysninger, som man måtte være interesseret i.

I tilknytning til registranten er udarbejdet et register omfattende 81 kunstnere og kunsthåndværkere, som er bestemt ud fra enten Poul Madsens oplysninger, litteratur eller, hvor det har været mu-

Kristoffersen-familien i Nuuk er mest kendt for deres figurer i fedtsten. Denne figur af en mand, slæbende på to sæler, udført af Simon Kristoffersen, er imidlertid af træ. Foto: Majbritt Kristensen.

Fantasivæsen i fedtsten, et typisk motiv for Knud Petrusen fra Kangaamiut. Foto: Majbritt Kristensen.

Østgrønlandsk maske, udført i træ af Jacob Amattanneq fra Kuummiut. Foto: Majbritt Kristensen.

ligt, kunstnerens karakteristika. Registret indeholder en række oplysninger om kunstnerne, dog har det ikke været muligt at søge oplysninger ud over den eksisterende litteratur, og oplysninger om enkelte kunstnere kan derfor være mangelfulde.

Poul Madsen og Grønland

Poul Madsen er født i Frederikshavn den 2. marts 1927 og kunne ikke forestille sig andet end en tilværelse med fødderne solidt plantet i den danske muld. Men i 1948 blev han efter endt uddannelse som maskinist indkaldt til marinen og stationeret i Grønland. Da

han kom til Grønland kendte han faktisk kun til landet af navn og var meget utilfreds med at blive sendt så langt nordpå. Men opholdet dér betød et vendepunkt i hans liv. Han tabte fuldstændigt sit hjerte til landet, dets befolkning og natur, og det blev starten til et langt livs arbejde for og med Grønland.

Efter hjemsendelsen fra marinen søgte han og fik han straks et job som kok ved et minørhold, der skulle sprænge ud til fiskefabrik i Sisimiut. Da opgaven var udført, og man skulle tilbage til Danmark, ville Poul ikke med. Den gang, da Grønland stadig var en koloni, kunne man imidlertid ikke bare slå sig ned i landet uden myndighedernes tilladelse og uden et særligt formål. Poul valgte derfor at gemme sig hos nogle bekendte. Da sidste skib var sejlet dukkede han frem igen, » – og ja, så måtte jeg jo overvinde i Sisimiut!«, fortæller Poul med et glimt i øjet, når han fortæller om det.

Poul blev i Sisimiut indtil 1963. Han fik først arbejde på elværket og han uddannede motorpassere, men blev efter nogle få år ansat i skolevæsenet, formelt som pedel, reelt som fritidskonsulent. I byen var der behov for en fritidskonsulent, men en sådan stilling eksisterede simpelthen ikke. I stedet fik daværende skoledirektør Mikael Gam Poul ansat som pedel, men med besked om, at han kunne bruge al den tid, han ville, til at lave ungdomsarbejde. Og for ungdommen udførte han, med Pouls egne ord, sin største bedrift, nemlig oprettelsen af Grønlands spejderkorps. Poul havde selv været spejder, og han fik nu samlet en stor del af Sisimiuts ungdom i et spejderkorps, og sammen med dem

Trommedansere og tilskuere udsåret i fedtsten af Anton Berthelsen, Nuuk. Gruppen består af 8 personer, skåret i ét stykke. Foto: Majbritt Kristensen.

holdt han kurser i andre byer om spejderlivet. Han arrangerede lejre i Grønland og deltog med de grønlandske spejdere på flere lejre uden for landet, fx i Danmark, England og Grækenland, og var således med til at skabe mange kontakter til omverdenen.

Tilbage i Danmark blev Poul Madsen og hans kone Kirsten ansat som forstanderpar ved Grønlænderhjemmet i Hellerup, hvor de arbejdede sammen i 22 år til Kirsten Madsens død i 1985. Poul Madsen var derefter indtil sin pensionering konsulent i Grønlands Hjemmestyre.

Det har i hele Poul Madsens virke i Danmark været et centralt mål at sprede kendskabet til Grønlands kultur og kunst. Det har han bl.a. gjort både i Danmark og i udlandet gennem 82 udstillinger bygget op omkring genstande fra hans egen samling. Derudover har

han på anden vis formidlet sin viden om grønlandsk kunst og kunsthåndværk.

En anden hjertesag for Poul Madsen er, at så mange kulturelle værdier som muligt skal tilbage til Grønland. I en lang række såvel offentlige som ikke-

»Den gode fabel« kalder Poul Madsen denne figur i fedtsten. Den er udført af Sivert Augustussen, endnu en af de kendte kunstnere fra Kangaamiut, og den forestiller Hans Hedtoft. Figuren er lavet i 1948, det år Hans Hedtoft var i Grønland, og den er den første figur, Poul Madsen købte. Foto: Majbritt Kristensen.

Poul Madsens Samling indeholdt også en del billeder, bl.a. dette maleri af Emanuel A. Petersen. Foto: Majbritt Kristensen.

offentlige institutioner over hele Grønland er der kunstgenstande, som er placeret dér ved Pouls mellemkomst. Støder han i Danmark på en genstand, fx et maleri eller en figur, der har en speciel tilknytning til en by eller en egn i Grønland, sætter han himmel og jord i bevægelse for at kunne erhverve den og sende til Grønland. Han har på kunstauktioner o.l. ofte været »Grønlands forlængede arm«. Han har også udvirket, at en stor samling værker af Simon Kristoffersen fra dennes tid på Kunstakademiet i København er sendt til Grønland, hvor de nu er udstillede i Hjemmestyrets lokaler i Nuuk.

Poul Madsens store kunstsamling har i mange år præget hans hjem, og han fortæller da også, at det er med megen vemod, at han nu skiller sig af med den. Men det er samtidig en glæde for ham, at han kan sende genstandene tilbage til

de egne og det miljø, som de kommer fra, og til det land og de folk, som har givet ham så mange glæder og oplevelser. Og han håber, at hans handling vil inspirere andre til at overveje at gøre ligeså.

Poul Madsen slutter af med at henviser til en gammel eskimoisk overlevering, der siger, at hvis man har et ønske, som man virkelig brænder efter at få opfyldt, så skal man gå op på en fjeldtop og råbe sit ønske ud. Så vil der altid være nogen, der hører det, og ønsket vil gå i opfyldelse. Pouls ønske er, at der i Grønland vil blive etableret et museum for kunst. Kunsten i Grønland har behov for et sted, hvor kunsten er i centrum, og hvor hovedopgaven er at bevare, forske i og formidle grønlandsk kunst. Han håber, at hans råb vil blive hørt, og at Grønland vil få sit eget kunstmuseum.